

MiNa-Raad

MILIEU- EN NATUURRAAD VAN VLAANDEREN

Advies van 6 september
**over het Voorontwerp van decreet betreffende
het economisch ondersteuningsbeleid**

D/2001/7080/A27

Overname wordt verwelkomd, mits bronvermelding

© 2001 Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
Kliniekstraat 25, 4de verdieping
B-1070 Brussel
tel. 02-558 01 30
fax 02-558 01 31

1. Inleiding

Op 5 augustus ontving de MiNa-Raad van de Vlaamse minister van Economie, Ruimtelijke Ordening en Media een adviesvraag over een voorontwerp van decreet betreffende het economisch ondersteuningsbeleid. Voorliggend advies werd vastgesteld op 6 september 2001. ABVV, ACLVB, ACV, Boerenbond, UNIZO en VEV onthouden zich bij dit advies.

De Raad stelt vast dat de Vlaamse regering de voorwaarden nog nader zal bepalen waaronder aan de investeringsprojecten steun kan verleend worden. De Raad vraagt dat ook de uitvoeringsbesluiten ter advies worden voorgelegd aan de MiNa-Raad.

Het voorontwerp van decreet beoogt op termijn een vernieuwd economisch ondersteuningsbeleid te creëren ter vervanging van de vigerende regelgeving. De MiNa-Raad vindt het positief dat met dit voorontwerpdecreet meer transparantie en duidelijkheid wordt geschapen in het economisch ondersteuningsbeleid en steunt het initiatief van de regering in het kader van rechtszekerheid.

De MiNa-Raad meent evenwel dat het leidend beginsel in de heroriëntering van het economisch ondersteuningsbeleid duurzame ontwikkeling moet zijn. Hoewel de MiNa-Raad erkent dat duurzame ontwikkeling veel meer omvat dan alleen maar een milieulijk, werd er in dit advies voor gopteerd om het voorontwerp alleen te toetsen aan het ecologisch luik. Dit advies is dan ook voornamelijk geschreven vanuit de doelstellingen milieu, natuur en ruimte en gaat niet in op andere aspecten van het voorontwerpdecreet.

R. F. Verheyen
Voorzitter MiNa-Raad

2. Inleidende opmerkingen

[1] **Duurzaam expansiebeleid.** In de nota van de Vlaamse minister wordt uiteengezet hoe het voorontwerpdecreet een kader wil creëren voor initiatieven die passen in het ruimtelijk economisch beleid met aandacht voor ecologie, sociale en economische aspecten, duurzaamheid, innovatie en kennisbevordering.¹ Een essentiële voorwaarde voor de MiNa-Raad in het perspectief van duurzame ontwikkeling is evenwel de invulling van de criteria op basis waarvan investeringssteun zal worden toegekend overeenkomstig de principes van duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling veronderstelt dat niet langer enkel rekening wordt gehouden met economische doelstellingen, maar dat deze gekaderd worden binnen de mogelijkheden van de milieugebruiksruimte, én dat rekening wordt gehouden met sociale randvoorwaarden. Deze peilers kunnen niet los van elkaar worden beschouwd maar moeten op een geïntegreerde manier benaderd worden. Concreet betekent dit dat elke vorm van economische ondersteuning op duurzaamheid getoetst zou moeten worden. De Raad meent dat het voorliggende voorontwerpdecreet een te versnipperde benadering hanteert (de verschillende hoofdstukken en thema's worden afzonderlijk en zonder onderlinge samenhang benaderd) en van een individuele duurzaamheidstoets bij investeringssteun is helemaal geen sprake. Zo wordt bijvoorbeeld ecologie als positief criterium afzonderlijk benaderd onder hoofdstuk 3 van het voorontwerpdecreet, maar komt het niet als randvoorwaarde (minimumvereisten) voor bij de overige hoofdstukken. Dit impliceert desgevallend dat milieuschadelijke investeringen gesubsidieerd kunnen worden omdat ze in aanmerking komen voor de toekenning van steun op basis van de andere pijlers.² Bovendien laat het voorontwerpdecreet in het midden wat de verrekbasis "duurzaamheid" uiteindelijk impliceert voor de economische steun.

1) Nota van de Vlaamse Minister van Economie, Ruimtelijke ordening en Media, p. 4-5.

2) Deze vaststelling is zelfs een stap achteruit ten opzichte van de oorspronkelijke regelgeving die minimumvoorwaarden oplegde die

betrekking hadden op processen waarbij gebruik werd gemaakt van zwarte lijst stoffen.

[1bis] **Nood aan regelmatige evaluatie en bijsturing van het economisch ondersteuningsbeleid.**

Een duurzaam beleid impliceert tevens dat de effectiviteit van beleidsinstrumenten op regelmatige basis wordt geëvalueerd en dat er zonodig op basis van een dergelijke evaluatie wordt bijgestuurd. Een dergelijk evaluatiemoment (bv. vijfjaarlijks) zou ook decretaal moeten worden vastgelegd. Het is bedenkelijk dat pas 10 jaar na de invoering van het ecologiecriterium door toenmalig Minister voor Leefmilieu De Batselier de effectiviteit ervan voor het eerst werd geëvalueerd. Deze evaluatie, uitgevoerd door het Centrum Duurzame Ontwikkeling RUG, leidde, naast een aantal aanbevelingen, tot opmerkelijke vaststellingen (CDO-onderzoek).³ Zo bleek ondermeer dat in minder dan een derde van de bestudeerde dossiers concrete gegevens over de ecologische impact van de investering terug te vinden waren. Dit maakt een doelmatigheidsanalyse van de desbetreffende investeringen onmogelijk, en belemmert ook een evaluatie van het investeringsprogramma op zich. De regeling voorzag in een niet-limitatieve lijst van technologieën waarvoor men beroep kon doen op investeringssteun, echter, daar werd in de meerderheid van de gevallen (60 %) geen gebruik van gemaakt. Bovendien werd de lijst nauwelijks geactualiseerd en ook niet aangepast op basis van de wijzigingen aan VLAREM. Het werd bijgevolg grotendeels aan de bedrijven overgelaten om aan te tonen dat ze verder gingen dan de regelgeving. Een duidelijk toetsingskader voor de evaluatie door de administratie ontbrak bovendien. Dit heeft er in het verleden toe geleid dat de ecologiesteun in de eerste plaats als een economisch ondersteunend instrument werd beschouwd, veeleer dan een instrument om daadwerkelijk ecologische doelstellingen te verwezenlijken. In 8 % van de onderzochte gevallen uit het CDO-onderzoek is zelfs volledig afgeweken van de milieugerelateerde randvoorwaarden.

[2] **Instrumentarium.** Het veeleisende karakter van duurzame ontwikkeling als inhoudelijk referentiekader stelt hoge eisen, ook aan het instrumentarium. Er zijn heel wat hefboomen die kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van een duurzame economie. Naast economische instrumenten, zijn er ook juridische en sociale instrumenten die het maatschappelijk gewenste gedrag mee kunnen helpen sturen. In dat licht moet volgens de Raad nauwkeurig worden onderzocht of en in welke mate steunverlening op basis van ecologiedoelstellingen het meest geschikte instrument vormt voor het bereiken van die doelstellingen. Wellicht is er een mix van juridische, economische en sociale instrumenten nodig om duurzame productie en consumptie te bereiken. De Raad acht het bovendien zinvol dat gestart wordt met een onderzoek naar de coherentie, effectiviteit en efficiëntie van de verschillende economische instrumenten, waarbij onder meer gestreefd worden naar een

<p>3) ALBRECHT, J., BORGIO, E., SPILLEMAECKERS, S., VAN-HOUTTE, G., 'Evaluatie van het ecologiecriterium binnen de economische expansiesteun, in het licht van grondstof- en energiebesparing en het verminderen van schadelijke milieueffecten', Studie</p>	<p>binnen het Programma Beleidsgericht Onderzoek 1998, met ondersteuning van de Vlaamse minister bevoegd voor Wetenschaps- en Technologische Innovatie beleid, uitgevoerd door het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling, RUG, o.l.v. de</p>	<p>promotoren Prof. Dr. R. Doom en Prof. Dr. M. De Clercq onder wetenschappelijke leiding van Prof. ir. B. Mazijn en met wetenschappelijke inbreng van Prof. Dr. L. Lavrysen.</p>
--	---	---

goede afstemming tussen subsidieregelingen en andere mogelijke economische instrumenten zoals heffingen, verhandelbare emissierechten, fiscale aftrekbaarheid van investeringen en milieuinvesteringen teneinde met minimale inspanningen en middelen maximale resultaten te behalen. In die context kan verwezen worden naar de NOX-heffing die in Zweden voor elektriciteitsproducenten werd geïntroduceerd en waarbij de opbrengst van de heffing herverdeeld wordt onder diezelfde producenten.⁴

- [3] **Stimuleren van eco-efficiëntie.** Een van de instrumenten om te komen tot een duurzaam ontwikkelingsmodel is 'eco-efficiëntie'. Eco-efficiëntie beoogt immers het creëren van economische voordelen en dit in combinatie met het verbeteren van de milieuprestatie per eenheid product of dienst. Innovatieve technologie is hierbij substantieel. De ontwikkeling van nieuwe technologische trajecten voor duurzame producten en processen dient te worden gestimuleerd. Bestaande producten en processen moeten ingepast worden in gesloten kringlopen en ketens. De mate waarin eco-efficiëntie evenwel kan samengaan met concurrentievoordelen en de mate waarin een bedrijf risico's neemt, hangt onder meer af van de investeringsruimte waarover bedrijven beschikken. Omwille van het belang van eco-efficiëntie in het kader van de verduurzaming van de bedrijfsvoering meent de Mina-Raad dat voor de ontwikkeling van efficiëntie-verbeteringen de nodige stimulansen moeten worden voorzien. Met de heroriëntering van het ondersteuningsbeleid wordt gepoogd hieraan voor een deel tegemoet te komen. Maar er is meer nodig. Ook hier dient de overheid de nodige instrumenten te ontwikkelen opdat de markt en de wijze waarop onze samenleving is ingericht kan leiden tot de noodzakelijke eco-innovaties in het bedrijfsleven.

4) Vervuilende bedrijven betalen ook effectief te zijn want op vijf NOX-emissierechten die moeten zo voor de voorlopers en voor de jaar tijd realiseerde men een NOX-leiden tot verbeteringen zonder overheid is dit een budgetneutrale reductie van 50%. Ook in extra kosten voor de overheid. maatregel. Deze maatregel blijkt Nederland gaat men van start met

3. Kaderdecreet economisch ondersteuningsbeleid

3.1. Algemeen

[4] **Beoordeling in globo.** Het voorontwerp van decreet heeft de bedoeling op termijn een vernieuwd economisch ondersteuningsbeleid te creëren ter vervanging van de vigerende regelgeving.⁵ Het voorontwerpdecreet betreft een kaderdecreet dat de grenzen trekt waarbinnen de Vlaamse overheid het vernieuwde economische ondersteuningsbeleid kan voeren. Doelstelling is drieërlei. Het voorontwerpdecreet vereenvoudigt de regelgeving en maakt haar transparanter. De regelgeving wordt maximaal afgestemd op de horizontale Europese regelgeving⁶ en directe steun wordt afgebouwd ten voordele van een flankerend beleid. Ten derde wordt met dit voorontwerpdecreet gepoogd een verouderd economisch

<p>5) Wet van 30 december 1970 betreffende de economische expansie; wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering; decreet van 15 december 1993 tot bevordering van de economische expansie in het Vlaamse Gewest.</p> <p>6) Verordening nr. 70/2001 van de Commissie van 12 januari 2001 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en</p>	<p>middelgrote ondernemingen; Europese richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen (98/C 74/06); communautaire kaderregeling inzake staatssteun ten behoeve van het milieu (2001/C 37/03); verordening nr. 68/2001 van de Commissie van 12 januari 2001 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op opleidingssteun; mededeling van de Commissie betreffende</p>	<p>de staatssteunelementen bij de verkoop van gronden en gebouwen door openbare instanties (98/C 209/03); communautaire richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden (1999/C 288/02); verordening nr. 69/2001 van de Commissie van 12 januari 2001 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.</p>
---	---	--

ondersteunend instrumentarium om te vormen tot een modern stimuleringsinstrument. De beleidsdoelstellingen moeten evenwel nog gestalte krijgen in uitvoeringsbesluiten. De MiNa-Raad vindt het positief dat met dit voorontwerpdecreet meer transparantie en duidelijkheid wordt geschapen en steunt het initiatief van de regering in het kader van rechtszekerheid. De Raad herhaalt evenwel dat het leidende beginsel in de heroriëntering duurzaamheid moet zijn wat impliceert dat de invulling en de toetsing van de criteria voor het toekennen van investeringssteun in overeenstemming dienen te zijn met de principes van duurzame ontwikkeling (cf. [1]).

- [5] **Uitvoeringsbesluiten.** De Raad stelt vast dat de Vlaamse regering de voorwaarden nog nader zal bepalen waaronder aan de investeringsprojecten steun kan verleend worden. Dit betekent dat de wijze waarop de criteria voor steunverlening concreet zal worden ingevuld hoofdzakelijk afhangt van uitvoeringsbesluiten. De Raad vraagt met aandrang dat ook de uitvoeringsbesluiten ter advies worden voorgelegd aan de MiNa-Raad.
- [6] **Cumulatie van steun.** De Raad is van mening dat cumulatie van steun voor eenzelfde investeringsproject, hetzij rechtstreeks, hetzij via de vrijstelling van taksen of belastingen, niet wenselijk is en absoluut moet vermeden worden. Federale en regionale steun dienen te worden opgeteld. Steunverlening op basis van het ecologiecriterium kan bijvoorbeeld samenvallen met andere steunverleningprogramma's of met fiscale voordelen. Vooral voor energiebesparende investeringen zijn er overlappingen. Bij het bepalen van de steunintensiteit (m.a.w. of de maximale steunintensiteit opgelegd door Europa al dan niet overschreden wordt), zouden volgens de Raad de subsidie-equivalenten van de verschillende steunverleningen voor eenzelfde project dienen berekend te worden en in rekening gebracht moeten worden. Zo moet volgens de Raad, wanneer een federale energietaks wordt ingesteld en energiesectoren daarvan worden vrijgesteld indien ze een convenant afsluiten (benchmarkconvenant), ook dit mee in de berekening worden opgenomen. Combinatie van steunverleningen is volgens de Raad wel wenselijk. Investeringsprojecten die tegemoet komen aan de principes van duurzame ontwikkeling beogen soms verschillende doelstellingen. Duurzame ontwikkeling omvat immers drie componenten, met name een sociaal, een economisch en een milieulijk. In dat licht meent de Raad dat het combineren van steun mogelijk moet zijn. De Raad is van mening dat additionele steun kan toegekend worden aan investeringen die een meerwaarde betekenen voor meerdere pijlers van duurzame ontwikkeling.

3.2. Investeringssteun voor ecologie

- [7] **Algemeen.** Hoofdstuk III van het voorontwerpdecreet voorziet in de mogelijkheid van steun aan ondernemingen om hun onderneming in ecologisch verantwoorde zin te ontwikkelen. De regeling ecologiesteun heeft als hoofddoel investeringen aan te moedigen met het oog op een vermindering van milieubelastende effecten, grondstoffenbesparing

of energiebesparing in het Vlaams Gewest. Volgens de Memorie van toelichting moet deze ecologieregeling een investeringsklimaat stimuleren dat gericht is op duurzame ontwikkeling en het vervaardigen van duurzame producten. ⁷ De MiNa-Raad steunt het initiatief van de regering om werk te maken van de uitbouw van een steunverlening die daadwerkelijk wil bijdragen aan het milieuaspect van duurzame ontwikkeling.

[8] **Noodzaak van objectieve, meetbare en resultaatgerichte criteria.** Om het oneigenlijk gebruik van ecologiesteun - d.w.z. zoveel mogelijk investeringen als ecologie-investeringen kwalificeren terwijl de eigenlijke milieueffecten van de investeringen van ondergeschikt belang zijn - te voorkomen, dringt de Raad er op om de nodige garanties in het voorontwerpdecreet en/of de uitvoeringsbesluiten in te bouwen teneinde de middelen efficiënt in te zetten. De Raad kan niet toelaten dat er ruimte wordt gelaten voor een subjectieve beoordeling. Het ecologiecriterium beoogt 'verder gaan' dan de geldende milieuwetgeving. De Raad pleit daarom voor een resultaatgerichte steun, naar analogie met de bevindingen uit het CDO-onderzoek. De Raad stelt vast dat de doelstellingen van het criterium nergens vertaald worden in concrete, specifieke, meetbare of tijdsgebonden effecten. Hoeveel men wil besparen en in welke mate men een vermindering van de milieueffecten wil bekomen wordt niet gespecificeerd. Het voorontwerpdecreet garandeert m.a.w. geen allocatie van de middelen afhankelijk van de behaalde resultaten op milieuvlak. Ecologiesteun moet volgens de Raad gekoppeld worden aan de milieuperformantie, d.w.z. de bereikte milieuresultaten en niet alleen aan de hoogte van de investering. Concreet betekent dit dat steun zou moeten worden verleend aan investeringen die leiden tot een bepaalde besparing van energie en/of grondstoffen of tot het verminderen van milieueffecten, waarbij de steun gerelateerd wordt aan de effecten van de investering. Dit vereist een vertaling in de regelgeving van concreet te behalen doelstellingen op basis van objectieve criteria en concrete en meetbare indicatoren. De investeringen moeten ook effectief meetbare resultaten opleveren. Die dienen trouwens beter gemeten en gecontroleerd te worden met het oog op ondersteuning en bijsturing van het beleid. Indien de investering niet tegemoet komt aan de verwachtingen op milieuvlak dan moet de steun worden ingetrokken. Het vertalen van de doelstellingen naar objectieve criteria is niet eenvoudig. De Raad beveelt aan om in elk geval rekening te houden met de resultaten van het CDO-onderzoek. Ook kan gebruik gemaakt worden van 'benchmarking'. Steun op basis van vage, procesmatige criteria of managementnormen moet volgens de Raad worden uitgesloten.

[9] **Artikel 15.** In art. 15 worden de investeringen die in aanmerking komen voor ecologiesteun opgesomd. Hoewel de Memorie van toelichting duidelijk aangeeft dat het ecologiecriterium gericht is op het besparen van energie en grondstoffen en het verminderen van milieubelastende effecten, wordt in het voorontwerpdecreet onder de regeling ecologie-

7) Memorie van toelichting, p. 7.

steun vooral de nadruk gelegd op investeringen voor het voldoen aan normen en energiebesparing. Ook de andere doelstellingen zoals grondstoffenbesparing en maatregelen om ruimte te besparen, zouden volgens de Raad decretaal verankerd moeten worden onder de pijler ecologiesteun.

Art. 15, §1, 1° bepaalt dat investeringen door kleine en middelgrote ondernemingen om zich aan te passen aan nieuwe communautaire normen gedurende een periode van 3 jaar voor ecologiesteun in aanmerking komen. De MiNa-Raad acht het onaanvaardbaar dat ecologiesteun wordt toegekend alleen maar om te voldoen aan geldende normen. Een essentiële voorwaarde voor de toekenning van ecologiesubsidies is volgens de MiNa-Raad de vereiste dat initiatieven 'verder gaan' dan de verplichtingen conform de vigerende milieuwet- en regelgeving. De MiNa-Raad begrijpt de moeilijkheden die KMO's kunnen ondervinden om de milieuwetgeving op te volgen maar meent dat subsidiesteun niet het geschikte instrument is om aan dit probleem tegemoet te komen. Steunverlening aan achteroplopende KMO's zou immers een belangrijk concurrentienadeel betekenen voor de koplopers, die bijgevolg ontmoedigd zouden worden. Terwijl ecologiesteun innovatie zou moeten stimuleren, zou dit met een dergelijke maatregel net gefnuikt worden. De MiNa-Raad meent dat een ander instrumentarium - sociale instrumenten (zoals betere informatiedoorstroming en sensibilisering), maar ook juridische, technische en administratieve begeleiding - hiervoor nodig en beter geschikt is.

Art. 15, §1, 2° bepaalt dat ondernemingen beroep kunnen doen op ecologiesteun om zich aan te passen aan regionale of nationale normen die strenger zijn dan Europese normen, om Europese normen te overtreffen of voor maatregelen waarvoor geen Europese normen zijn. De Raad begrijpt niet waarom investeringssteun moet worden voorzien in het geval regionale of nationale normen strenger zijn dan Europese normen en gaat derhalve niet akkoord met deze investeringssteun (art. 15, §1, 2°, c en b in het geval er wel regionale of nationale maar geen Europese normen zijn). De Raad herhaalt zijn principe dat enkel ecologiesteun kan worden toegekend voor initiatieven die 'verder' gaan dan de heersende normen. De Raad betreurt het dat het voorontwerpdecreet zich hier heeft beperkt tot letterlijke overname van de Europese regeling. De Raad merkt op dat Europese normen de ecologische problemen in Vlaanderen, als meest verstedelijkt en dichtbevolkt gebied in Europa niet altijd afdoende beantwoorden. Regionale of nationale normen vallen bovendien niet onder de bevoegdheid van Europa en het spreekt dan ook voor zich dat de Europese regeling enkel betrekking heeft op de Europese normering en niet op de nationale.

Art. 15, §1, 3° voorziet steun voor investeringen op energiegebied. De MiNa-Raad meent dat hierover pas advies kan gegeven worden na lezing van de uitvoeringsbesluiten hieromtrent.

In art. 15, §1, 4° wordt steun toegekend voor investeringen ten gevolge van herlokalisatie. De MiNa-raad ondersteunt deze vorm van steunverlening gelet op de problematiek van de bedrijven die door hun locatie hinderlijk zijn en de ecologische voordelen die herlokalisatie

tie met zich kan meebrengen door hinderlijke bedrijven te doen uitwijken naar geschikte bedrijventerreinen.

De Raad merkt evenwel op dat er een duidelijk gebrek is aan beschikbare ruimte voor nieuwe bedrijven en uitbreiding van bestaande bedrijven. Bovendien verdient het soms aanbeveling om het economisch draagvlak van de binnenstad te versterken en te stimuleren. Om een zo duurzaam en optimaal mogelijk gebruik van de beschikbare ruimte te stimuleren en in het licht van een versterking van het economisch draagvlak van de binnenstad, meent de Raad dat onder de pijler ecologiesteun eveneens kan worden voorzien in subsidies voor investeringen voor inbreiding. Er dient dan wel een ecologische afweging te gebeuren in hoeverre inbreiding wenselijk is en in overeenstemming met het ecologisch draagvlak.

- [10] **Artikel 16.** De MiNa-Raad wijst erop dat de tabel in art. 16, §1 onduidelijk is en niet altijd in overeenstemming met de Europese Mededeling inzake de communautaire kaderregeling betreffende staatssteun ten behoeve van het milieu. Zo hebben de in de tabel aangehaalde percentages soms betrekking op een ander bedrag. Enkel de investeringskosten die noodzakelijk zijn voor het verwezenlijken van de milieudoelstellingen komen voor steun in aanmerking. Ook de voordelen van een eventuele capaciteitsverhoging, de kostenbesparingen gedurende de eerste 5 jaar van de gebruiksduur van de investering en de extra bijproducten gedurende die 5 jaar moeten daarvan afgetrokken worden. In geval van aanpassing aan nationale normen die strenger zijn dan de communautaire normen, omvatten de voor steun in aanmerking komende kosten de extra investeringskosten om het beschermingsniveau te bereiken dat de communautaire normen overtreft (zie hieromtrent ook § 9). De Mina-Raad vraagt dat de tabel duidelijker zou aangeven op welk gedeelte van het investeringsbedrag elk van de percentages betrekking heeft.

3.3. Steun voor de uitrusting van bedrijventerreinen en -gebouwen.

- [11] **Algemeen.** Hoofdstuk VI van het voorontwerpdecreet en meer bepaald art. 25 voorziet in de mogelijkheid van ondersteuning van de (her)uitrusting en (her)aanleg van bedrijventerreinen en oprichting, uitbreiding en modernisering van bedrijfsgebouwen. Volgens de Memorie van toelichting past het in deze optiek tevens aandacht te bieden aan de ontwikkeling van duurzame bedrijventerreinen en -gebouwen.⁸ De MiNa-Raad vindt het positief dat in het kaderdecreet een aanzet wordt gegeven en de mogelijkheid wordt voorzien voor de ontwikkeling van duurzame bedrijventerzones. Duurzame bedrijventerreinen combineren immers milieudoelstellingen met economische voordelen en de term 'duurzaam bedrijventerrein' is sterk gerelateerd aan 'duurzame ontwikkeling'. Het bedrijfsleven, maar ook gemeenten en provincies hebben belang bij de ontwikkeling van dit concept en behoefte aan informatie over de mogelijkheden ervan. Met de ontwikkeling van duurzaam

8) Memorie van toelichting, p. 10.

me bedrijventerreinen wordt volgens de Memorie beoogd maatregelen in te voeren die leiden tot een hoger bedrijfseconomisch rendement, minder milieubelasting en een intensiever gebruik van ruimte. In dit licht meent de MiNa-Raad dat moet vermeden worden dat louter investeringen in infrastructuur voor ondersteuning in aanmerking komen. Investerings dienen gewaardeerd te worden in functie van de te verwezenlijken doelstellingen. Voor de Raad is derhalve de ecologische en ruimtelijke meerwaarde van de investering in het kader van verduurzaming van bedrijventerreinen een noodzakelijke randvoorwaarde voor de toekenning van een subsidie.

[12] **Efficiënt ruimtegebruik.** Gelet op het nijpend gebrek in Vlaanderen aan beschikbare ruimte, is het belangrijk dat zo snel mogelijk gestart wordt met de duurzame inrichting van bedrijvenczones. Een van de doelstellingen van duurzame bedrijventerreinen is immers een efficiënter ruimtegebruik. Intensivering van het gebruik van de ruimte kan bewerkstelligd worden door onder meer het verdichten en verhogen van bedrijfsactiviteiten⁹, gezamenlijk multimodaal transport¹⁰ en gezamenlijke bedrijfsgerichte voorzieningen¹¹. De MiNa-Raad herhaalt dat enkel investeringen in aanmerking kunnen komen voor subsidies wanneer zij daadwerkelijk betrekking hebben op de meerkost voor intensivering van het gebruik van ruimte. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen bestaande en nieuwe bedrijventerreinen met betrekking tot het 'verduurzamen' ervan. Als een bestaand terrein wordt verduurzaamd zijn de mogelijkheden om dit te bewerkstelligen veel beperkter dan bij een nieuw terrein omdat heel veel aspecten min of meer vastliggen. De Raad dringt er evenwel bij de overheid op aan om in de eerste plaats de intensivering van ruimte van bestaande bedrijventerreinen te stimuleren. Door de ruimte op bestaande terreinen te herstructureren of te verdichten, kan vaak heel wat oppervlakte voor nieuwe bedrijven worden vrijgemaakt. Er is duidelijk een gebrek aan beschikbare ruimte voor nieuwe bedrijven en uitbreiding van bestaande bedrijven. Buitenlandse voorbeelden tonen aan dat er met enige creativiteit potentiële ruimte voor nieuwe bedrijfsvestingen voorhanden is op bestaande bedrijventerreinen. Ook hoofdstuk VII en hoofdstuk VIII van het voorontwerpdecreet beogen een optimaal gebruik van bestaande ruimte. De echte uitdaging ligt volgens de Raad niet langer in de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen maar wel in een zo duurzaam en optimaal mogelijk gebruik van de beschikbare ruimte en het milieu.

9) Bv. meerlagig bouwen van bedrijfspanden, gezamenlijke parkeervoorziening voor auto's en gezamenlijke opslag van materialen.

10) Bv. openbare terminals met een spoor-, water- of buisaansluiting, ruimtelijke concentratie van

vervoerders en bedrijven met omvangrijke en frequente goederenstromen, transferia (overstapplaatsen) en vrije busbanen.

11) Bv. collectief groenbeheer, collectief onderhoud van gebouwen en installaties, collectieve beveiliging, vergader- en opleidings-

faciliteiten en flexibele kantoren, kinderopvang, winkelcentra, sport- en recreatiefaciliteiten, hotel / restaurant en benzinstations, gezamenlijk gebruik internet t.b.v. informatievoorziening/-uitwisseling.

[13] **Onderlinge koppeling van bedrijfsprocessen.** Om duurzame ontwikkeling mogelijk te maken moet gestreefd worden naar minder belasting van water, lucht en bodem. Een concept dat hier op inspeelt zijn de ‘industriële ecosystemen’, een concept dat al een hele tijd met succes wordt toegepast in Denemarken.¹² Men probeert de stofkringloop te sluiten, zoals dat ook bij een ecosysteem in de natuur het geval is. Ook in Nederland vindt dit concept stilaan ingang. Zo stimuleert en ondersteunt het ministerie van economische zaken vernieuwende projecten via het project ‘duurzame bedrijventerreinen’.¹³ De Raad meent dat dit voorontwerpdecreet een goede start kan zijn voor Vlaanderen om op dit terrein een inhaalbeweging te maken. Zo zou Vlaanderen, naar analogie met de Nederlandse overheidsprogramma’s, kunnen starten met het stimuleren en ondersteunen van voorbeeldprojecten voor duurzame bedrijventerreinen, waarbij niet alleen gestreefd wordt naar de duurzame inrichting van bedrijventerreinen, maar ook naar de verduurzaming van bedrijfsprocessen. Verankering van de ondersteuning van duurzame bedrijfsprocessen in het Vlaamse economisch beleid kan volgens de Raad een substantiële bijdrage leveren aan de vermindering van milieubelasting in bedrijvenzones. Afval-, energie- en grondstofstromen van verschillende bedrijven kunnen aan mekaar gekoppeld worden in functie van hergebruik en recyclage. Uitwisseling en hergebruik van energie, grondstoffen en water¹⁴, gezamenlijk gebruik van bedrijfsfuncties en -faciliteiten¹⁵ en collectieve inzameling, afvoer, hergebruik en recyclage van afvalstoffen¹⁶ kunnen bijvoorbeeld (inter)nationale doelstellingen inzake CO₂-reductie, vermindering van uitstoot van verzurende stoffen of het bevorderen van waterkwaliteit helpen realiseren. Een andere optie is het collectief rationeel gebruik van energie, water en grondstoffen.¹⁷ Ondersteuning van verduurzaming van bedrijfsprocessen, naast duurzame inrichting van bedrijventerreinen, is volgens de Raad een belangrijke stap naar een systematisch beleid dat aanspoort tot het zuinig gebruik van ruimte en milieu.

12) met name ‘Symbiosis’ in Kalundborg zie oa. “Duurzame Bedrijventerreinen”, Studiedag georganiseerd door het Technologisch Instituut, met medewerking van Vito, 30 november 2000, Antwerpen.

13) Ministerie van Economische zaken, Stuurgroep Boegbeeld Duurzame Bedrijventerreinen, Handreiking voor het management van bedrijven en overheid, Den Haag, november 1998.

14) Bv. benutting van restwarmte / restkoude tussen bedrijven onderling, benutting van reststoffen of afgekeurde producten als grond- en hulpstof, benutting van reststoffen als brandstof tussen bedrijven onderling, onderlinge benutting van verpakkingsmaterialen, hergebruik van afvalwater als proceswater tussen bedrijven onderling.

15) Bv. gezamenlijk gebruik van energiebronnen gezamenlijk gebruik van afvalwaterzuivering, gezamenlijk busvervoer van personeel (van-deur-tot-deur), gezamenlijke carpooling.

16) Bv. gezamenlijk afvalcontract gezamenlijk afvaldepot / milieupark gezamenlijke lokale verwerking (bv. lokale vergistingsinstallatie).

17) Bv. rationeel energiegebruik door het uitvoeren van energiescans, door isolatiemaatregelen of door compact bouwen, gebruik van hernieuwbare energievormen zoals passieve en actieve zonne-energie, wind- en waterkracht en gezamenlijk (her)gebruik van regenwater.